

Õpime üritusi kirjutama!

Maire Raadik

Suure ja väikese algustähe omandamiseks tuleb kooliskäijal pähe õppida üle tosina nimetusobjektide rühma, alustades kohtadest ja isikutest ning lõpetades autasude ja üksiksõidukitega. Enamiku rühmade puhul on omad kindlad reeglid: kus on ette nähtud suur-, kus väiketäht, kus jutumärgid, ning kuidas nad omavahel kombineeruvad. On see otstarbekas? Võib ju tõesti olla, et nimetusobjektide kaupa on kergem algustähe asjus orienteeruda: tuleb ainult määrata, kas jutt käib nt kaubast või taimesordist, ning siis vaadata, kuidas on konkreetses rühmas reeglid seatud. Ometi on objektirühmi, kus see mudel päris hästi ei tööta, üks seesuguseid on üritused. Viga ei ole siiski reeglis, vaid ürituste maailma keerukuses.

Pilk ajalukku

1930. aastate keelekäsiraamatud ei tee ürituste nimetamisest veel numbrit, st ei nimeta neid eraldi üldse. Esimesed põhjalikumad õpetused ilmuvad 1960. aasta „Õigekeelsuse sõnaraamatus“ ning 1964 Tartu ülikooli „Eesti keele grammatika“ I osas.¹ Neis seisab, et üritusi tuleb kirjutada nagu üldnimesid, st väiketähedega; suure tähedega on ainult üritusenimetustes ette tulevad pärisnimed, näiteks kohtade ja asutuste nimed. 1976. aasta „Õigekeelsussõnaraamatu“ ilmumise ajaks on pilt läinud mitmekesisemaks ning reegel seetõttu hargnenud kolmeks: üritusi võib kirjutada nagu üldnimesid (mis

---

¹ Õigekeelsuse sõnaraamat. Toimetanud E. Nurm, E. Raiet, M. Kindlam. Eesti NSV Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus, 1960; Eesti keele grammatika I. Häälikuõpetus ja ortograafia. 2. vihik. Koostanud P. Ariste, A. Kask (juhendaja), A. Kiindok, G. Laugaste. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1964.

oli ka varasema reegli tuum), kuid peale selle võib neid kirjutada ka nagu nimesid ja kolmandaks, nagu pealkirju.² Praegusajal näibki olevat kaks peamist küsimuskohta: kas igal üritusel on ikka nimi, mida suurte tähtedega kirjutada, ning millal panna nime ümber veel jutumärgid ja millal mitte.

Keskmine keeleteadaja küll üritusi kirjutades väiketähte eriti valida ei taha. Võtke ja otsige näiteks võrgus üles oma kodulinna või -maakonna ürituste³ kalender ja tõenäoliselt veendute, et ürituste kirjutamisel on nimetuse laadist olenemata eelistatud ikka suur-täht. Sama suurtähesoov avaneb eesti keele instituudi keelenõuandjaile küsijaid kuulates, ja mis eriti üllatav, ka keeleteoimkonna 2013. aasta soovitusel keeleteoimetajatele⁴.

Põhjus on küllap selles, et piir päris- ja üldnime vahel ei ole alati terav. Pärisnimi on individuaalne, omame üksikule, üldnimi on aga üldine, omame nähtuste liigile. Miks siis ei võiks nt *XXVII laulupidu* või *Jüri Jaasoni kabe silla jooksu* kirjutada suure tähega nagu nimesid? On need ju üht kindlat üritust tähistavad keelendid ja seetõttu nagu pärisnimed. Vastuse sellele küsimusele leiame samast ajast, kui üritusenimetused üldse reeglitesse ilmusid: „Kõikide nende päris- ja üldnimede piirialal esinevate sõnade ortograafia on kujunenud vastava traditsiooni põhjal, kusjuures määrav on olnud tendents ühtlustada vastavate tähendustega sõnarühmade ortograafiat (kui näiteks *pühapäev* ja *jaanipäev* või *suusakross* ja *rajooni laulupidu* on väikese algustähega, miks siis *rahvusvahelist naistepäeva* või *seitsmendat rahvusvahelist mikrobioloogide kongressi* märkida suure algustähega).“⁵ Just seda põhimõtet järgides kirjutame

---

² Õigekeelsussõnaraamat. Toimetanud R. Kull, E. Raiet. Koostanud T. Ereht, R. Kull, V. Põlma, K. Torop. Eesti NSV Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut. Tallinn: Valgus, 1976.

³ Võib juhtuda, et uemal ajal peate seda infot otsima „sündmuste“ alt. Oma süü võib siin olla eksiarmusel, nagu tähendaks inglise *event* alati ja ainult 'sündmust' ja mitte 'üritust'.

⁴ Emakeele Seltsi kodulehel <http://www.emakeeleselts.ee> avaldatud tekst ei kuulu toimkonna otsuste hulka.

⁵ Eesti keele grammatika I, lk 157.

XXVII laulupidu (võrdle *aiapidu, sünnipäevapidu*) ning *Jüri Jaan-soni kahe silla jooks* (võrdle *takistusjooks, pikamaajooks*).

Igal üritusel ei ole nime

Tähtis on meeles pidada, et igal üritusel ei ole nime, mida suure tähega kirjutada, ega peagi olema. Sellised nimetused tunneme ära nende kirjeldavast laadist, nad iseloomustavad näiteks ürituse 1) eesmärgi (*mälestuskontsert, meistrivõistlused, valikturniir*), 2) aineala (*maamess, südamenädal, kalalaat, õudus- ja fantaasiafilmide festival*), 3) osavõtjaskonda (*tudengipäevad, teadlaste öö, täiskasvanud õppija nädal, meeste tantsupidu*), 4) ulatust (*üldlaulupidu, üle-eestiline ettevõtlusnädal, soome-ugri rahvaste maailmakongress*), 5) toimumise aega (*kevadnäitus, emadepäeva kontsert, jüriöö jooks, mardilaat*) või 6) kohta (*rannajooks, vanalinna päevad*) vms.

Kuidas tunda ära nimetusi, mille kirjutamisel piisab väike-tähest? Üks hea nõks on proovida nende iseseletavust. Nimetus-test nagu *Pärnu* või *Saaremaa ooperipäevad* on kohe selge, et jutt käib Pärnus või Saaremaal peetavast muusikaüritusest. Kuid näiteks *Promfesti* või *Birgitta* puhul ei saa ainuüksi nime järgi öelda, et needki on ooperiüritused. Esimesed on nimetused, kus suure tähega käivad ainult kohanimed, teised aga nimed.

Kirjeldavat laadi üritusenimetuste põhjaks on harilikult sõna, mis osutab ürituse liigile, nagu *võistlus, turniir, kongress, konverents, seminar, pidu, kontsert, festival, näitus, laad, mess*. Seekõrval on üritusenimetustes näha ka teistsuguseid põhisõnu: *päev, öö, nädal, kuu, aasta, kevad, talv* jts⁶. Need sõnad ei tähenda algselt üritust, kuid neid on hakatud selles tähenduses kasutama. Näiteks *Tallinna päev* kui *Tallinna aastapäeva üritused*, *merekultuuriaasta* kui *aastane mereürituste sari*, *teadlaste öö* kui *üleeuroopaline teadusfestival*, *Nõmme kevad* kui *Nõmme kevadpidustused*.

⁶ Aega näitavate sõnade kõrval on üritusenimetustesse tekkinud ka kohta näitavad, nt Haapsalus peetav tänavatoidufestival „Maitsete promenaad“ või Toila kandi stiilipidu „Oru pargi promenaad“.

Niisuguseid liigisõnu on nimetatud kujundlikeks ja kujundlikkus võib olla ka tegur, mis kallutab kirjutajaid käsitama neid nimena⁷. Küllap on sama mõelnud Emakeele Seltsi keeleteoimkonna soovitusel koostaja, kui on pidanud võimalikuks kirjutada nt *Pärnu Päev* või *Tekstipäev* pro *Pärnu päev* ja *tekstipäev*. Kuid kas selline mõõndus ei aja niigi keerulist pilti veel keerulisemaks? Tulgem tagasi 1964. aasta grammatika õpetuse juurde ning tõdegem, et sarja ühtsuse huvides oleks siiski otstarbekam väiketäht: *Pärnu päev* nagu *Pärnu aastapäeva pidu*, *tekstipäev* nagu *tekstikonverents* või *tekstiuurijate konverents*. Seda joont on üritusenimetuste reeglises hoidnud ka eesti keele instituudis 2019. aastal valminud õigekeelsuskäsiraamatu⁸ koostajad.

Millal nimi, millal pealkiri?

Osale üritustele on pandud nimed: *Birgitta festival*, *Pimedate Ööde filmifestival*, *rahvusvaheline kirjandusfestival Prima Vista*, *üliõpilaste laulu- ja tantsupidu Gaudeamus*, *Erna retk*, *kaitseväe suurõppused Kevadtorm* ja *Siil*, *matemaatikavõistlus Känguru*, *Rukkilillemängud*, *Teemantliiga* (kergejõustikuvõistluste sari), *haridus- ja infomess Intellektika*, *noorte infomess Teeviit*, *noortekonverents Lahe Koolipäev*. Need on rohkem või vähem tinglikud tähised, millest enamiku põhjal ei saa teha järeldusi ürituse sisu kohta. Nt *Pimedad Ööd* võiks vabalt olla ka kirjandus- või teatrifestival või kaitseväe õppus. Nimede kirjutamisel on tähtis tunda ära liigisõna, mida on tavaks märkida väikese tähega. Ses mõttes käivad üritusenimed sama jalga kohanimedega: nagu kirjutame *Vaikne ookean* või *Hea Lootuse neem*, nii ka *Erna retk* või *Pimedate Ööde filmifestival*.

⁷ M. Erelt, R. Kasik, H. Metslang, H. Rajandi, K. Ross, H. Saari, K. Tael, S. Vare, Eesti keele grammatika II. Süntaks. Lisa: Kiri. Trükki toimetanud M. Erelt peatoimetajana, T. Erelt, H. Saari, Ü. Viks. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut, 1993, lk 374.

⁸ Eesti õigekeelsuskäsiraamat. Toimetanud M. Raadik. Eesti Keele Instituut, 2019. <https://keeleabi.eki.ee/vikieksport/>.

Mis juhul kasutada ürituse kirjutamisel jutumärke? Kindlasti tuleks jutumärkidesse panna puhtakujulised pealkirjad, st nime-tused, mis lauses nõuavad enda juurde eesendis liigisõna. Võtame näiteks noorte laulu- ja tantsupeod: kümnes pidu kandis pealkirja „Ilmapuu lävel“, kaheteistkümnes „Mina jään“. Neid nimetusi ei saa lausesse loomulikult moel siduda muidu kui eesendis liigisõna appi võttes: käisin *peol* „Ilmapuu lävel“ ja *peol* „Mina jään“ (mitte: käisin Ilmapuu Lävelil ja Mina Jäänil). Küll annaks käänata üheteistkümneenda peo pealkirja „Maa ja ilm“, nt korraldas „Maad ja ilma“. Ürituste pealkirjad tunnemegi enamasti ära sellest, et nad on lausekujulised (nt roheliste rattaretk „*Kuidas elad, Põltsamaa?*“) või muidu pikad (nt näitus „*Mood ja külm sõda*“) või lõpevad muuga kui nimetavas käändes käändsõnaga (nt mess „*Eesti ehitab*“, reid „*Kõik puhuvad*“, talgupäev „*Teeme ära*“, kampaania „*Märka inimest, mitte haigust*“, muuseumiöö „*Öös on laineid*“).

Ka siis, kui ürituse nimetus hõlmab aastaarvu, on tavapärasem vormistada pealkirjana, nt *rahvusvaheline turismimes* „*Tourest 2020*“ (saab vormistada ka nimena: *2020. a Tourest*), *konkurss* „*Eesti parim toiduaine 2019*“ (saab vormistada ka kirjeldavalt: *2019. a Eesti parima toiduaine konkurss*).

Mõnikord tuleb arvestada sarja ühtsust. Kuigi nt üheteistkümneenda noorte laulu- ja tantsupeo nimetust „Maa ja ilm“ võiks eraldi võetuna kirjutada ka nimena (Maa ja Ilm, st ilma jutumärkideta ja iga sõna peale sidesõna suure algustähega), pannakse ta samasse sarja muude pealkirjadega: „Ilmapuu lävel“, „Mina jään“, „Maa ja ilm“. Muul juhul ei maksa jutumärkide olemasolu või puudumise pärast liigselt pead murda, sest pole näiteks erilist vahet, kas kirjutada *korraldas* „*Gaudeamust*“, „*Teeviita*“ ja „*Intellektikat*“ või *korraldas Gaudeamust, Teeviita ja Intellektikat*.

Kuhu käib ürituse järjekorranumber?

Järjekorranumber pannakse harilikult ürituse nimetuses kõige ette, selle järel tulevad ürituse ulatust või toimumiskohta näitavad sõnad: *XVI sisekergejõustiku maailmameistrivõistlus*, 58. *Georg*

Lurichi mälestusvõistlused Kreeka-Rooma maadluses, XXIX rahvusvaheline Pärnu dokumentaal- ja antropoloogifilmide festival, 25. rahvusvaheline turismimes „Tourest 2016“, 23. rahvusvaheline filosoofiaolümpiaad.

Kokkuvõtteks

Kordame kokkuvõtteks üle kõige tähtsama reegli: ürituste nimetused kirjutatakse väikese algustähega (v.a neis nimetustes sisalduvad kohtade, isikute jm nimed). Nt *laulupidu, olümpiamängud, Rio de Janeiro suveolümpiamängud, Euroopa meistrivõistlused, kergejõustiku maailmameistrivõistlused, maijooks, sügisjooks, Tartu maraton, Muhu väina regatt, Tallinna vanalinna päevad, hansapäevad, XIV Maidla valla päev, Pärnu kohvikute nädal, Viljandi pärimusmuusika festival, arvamusfestival, juhtimiskonverents, leiutiste õiguskaitse seminar, perearstide infopäev, Eesti Vabariigi 100. aastapäeva kontsertaktus, riigikogu ~ Riigikogu XII koosseisu IX istungjärk, Lüübnitsa sibula- ja kalalaat, hea teeninduse kuu, lahtiste uste päev.*

Eesti üritustele pandud võõrkeelseid nimetusi sobib käsitada nimedena ja kirjutada vastava võõrkeele õigekirjas, nt inglispärased *Rally Estonia, Hedon Golf Cup*, muusika ja linnakultuuri festival *Station Narva*. Tavatekstis ei pea neid nimesid ka kursiivi panema, siinses artiklis on kõik näited kursiivkirjas üksnes nende esiletõstu huvides.

Oma Keel 2019, nr 2